

ABD-ÇİN REKABETİNDE TEK KUTUPLULUKTAN ÇOK KUTUPLULUĞA GEÇİŞ ANALİZİ: GÖÇ BAĞLAMINDA ASYA- PASİFİK ÖRNEĞİ[†]

ANALYSING THE TRANSITION FROM UNIPOLARITY TO MULTIPOLARITY IN THE
US-CHINA COMPETITION: AN EXAMPLE OF ASIA-PACIFIC IN THE CONTEXT OF
MIGRATION

İlyas GÜNEŞ*
Fulya MEMİŞOĞLU**

Öz

Çin Halk Cumhuriyeti'nin (Çin) yükselişi Asya-Pasifik bölgesinde güç dengelerini sarsmış ve Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) hegemon güç olduğu 'tek kutuplu' uluslararası sisteme karşı 'çok kutuplu' sistem teorisi gibi yeni alternatif yaklaşımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Çin'in ekonomik alanda yakaladığı başarı sonucunda ABD'nin yerine halef olarak görülmesi ABD-Çin rekabetini uluslararası alanda merkezileştirmiştir. Bu rekabet sadece ekonomik alanla sınırlı kalmayarak askerî ve kültürel alanlara da yayılmıştır. Bu çalışma uluslararası göçü ABD-Çin rekabetini etkileyen unsurlardan biri olarak değerlendirerek, uluslararası göçün Asya-Pasifik'teki güç dengeleri üzerindeki rolünü incelemektedir. Çalışmada uluslararası göçün özellikle kültür ve ekonomi alanlara etkisi ön plana çıkartılarak ABD ve Çin'in Asya-Pasifik bölgesindeki nüfuz bölgeleri ve yayılma alanları detaylandırılmaktadır. Bu bağlamda göçün Çin-Myanmar ilişkileri, ABD-Filipinler ilişkileri ve bölgesel güç Japonya'nın nüfuz alanı üzerindeki rolü irdelenmektedir. Çalışmanın bulguları uluslararası göçün, uluslararası sistemde süregelen güç rekabeti üzerinde ne ölçüde etkin olduğuna yönelik akademik tartışmalara katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Uluslararası Göç, Uluslararası Sistem, Çok kutupluluk, Asya-Pasifik, ABD-Çin rekabeti

Abstract

The rise of China has shaken the balance of power in the Asia-Pacific region, leading to the emergence of new alternative approaches to the 'unipolar' international system in which the United States (US) is the hegemonic power. The theory of 'multipolar' systems has been one of these alternative approaches. China's economic success has resulted in wide acknowledgement of China positioning itself to succeed the US as a global hegemon, putting the US- China

[†] Bu çalışma 'Uluslararası Göçün Çok Merkezli Uluslararası Sistemdeki Rolü: Asya-Pasifik Bölgesindeki Göçün Nedenleri ve Dinamikleri' adlı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

* Yüksek Lisans (Öğrenci), Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, ilyas.gunes7234@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5899-2650.

** Doçent Doktor (Danışman), Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, ir.fulyamemisoglu@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8113-813X.

rivalry at the centre stage of international arena. The rivalry between the US and China is not only limited to the economic sphere, but it has also spread into the military and cultural spheres. Treating international migration as one of the factors affecting the US-China rivalry, this study intends to examine the role of international migration on the power balances in Asia-Pacific. Focusing on the effects of international migration especially on the fields of culture and economy, the study elaborates further on the spheres of influence of the US and China in the Asia-Pacific region. To this objective, the study explores the role of migration on China-Myanmar relations, the US-Philippines relations, and the sphere of influence of Japan, a predominant regional power. The analytical findings of the study aims to contribute to the scholarly debates investigating the extent of influence of international migration on power competition within the international system.

Anahtar Kelimeler: *International Migration, International System, Multipolarity, Asia-Pacific, US-China Rivalry*

GİRİŞ

Son dönemlerde giderek artan ve çeşitlenen uluslararası nüfus hareketliliği, uluslararası sistemde yer alan farklı güç seviyelerindeki aktörleri çok boyutlu etkileyen bir olgudur. Egemenlik ve güvenliğin yanı sıra, uluslararası göçün sert ve yumuşak güç unsurları (Nye, 2017a: 76-77)¹, teknoloji transferi (Shen, 2008: 154), sosyal refah (Thunø ve Pieke, 2005: 508) gibi farklı alanlarda etki sahibi olduğu çeşitli çalışmalara konu olmuştur. Uluslararası göçün; iklim değişikliği ve küresel salgınlar gibi ulus aşırı nitelikte bir politika alanına dönüşmesi, süper güçler dahil tüm aktörlerin bu alanda diğer aktörlerle iş birliği yapmasını teşvik etmektedir (Nye, 2017a: 95).

2019 itibarıyla yaklaşık 272 milyona ulaşan uluslararası göçmen nüfusunun büyük çoğunluğunu (%65) işgücü nedeniyle göç eden kişiler oluşturmaktadır (IOM, 2019: 2). Yaklaşık 84 milyon uluslararası göçmene ev sahipliği yapan Asya-Pasifik bölgesi, uluslararası göç hareketliliğinin ve özellikle de uluslararası işgücü göçünün en yoğun yaşandığı bölgelerden biridir (IOM, 2019: 24). Asya-Pasifik bölgesinde hem önemli göç çekim merkezleri hem de büyük oranda göç veren kaynak ülkeleri bulunmaktadır. Nitekim Asya-Pasifik bölgesindeki aktörlerden biri olan Japonya, cezbedici yönüyle varış noktasıyken Çin, Filipinler ve Myanmar ise kaynak ülke konumundadırlar (IOM, 2019: 71). Çin, yaklaşık 11 milyonluk göçmen ile dünya çapında Hindistan ve Meksika'dan sonra dışarıya en çok göç veren üçüncü ülke iken, Filipinler 5.4 milyon ile Asya-Pasifik sıralamasında ikinci dünya çapında dokuzuncu sırada yer almaktadır (United Nations: DESA, 2019b: 3). Myanmar ise genel olarak coğrafi açıdan kendisine yakın bölgelere göç vermektedir. Asya-Pasifik bölgesinden çevre dışına ise Myanmarlı, Filipinli ve Çinli göçmenlerin başlıca durağını Amerika Birleşik Devletleri (ABD) oluşturmaktadır. Bu bölgedeki yoğun göç ağının merkezi olan ABD, aynı zamanda sahip olduğu 50 milyonun üzerinde göçmenle küresel anlamda başlıca çekim merkezi konumundadır. ABD'yi varış noktası olarak seçen göçmenler arasında Çinlilerin ve Filipinlilerin sayısı yüksektir. Bölge içinde ise Japonya göçmenler için önemli göç cazibe merkezlerinden biridir (United Nations: DESA, 2019a).

---

¹ Nye (2017b: 28), 'askeri ve ekonomik güç' öğelerini sert güç başlığı altında değerlendirirken, yumuşak güç unsurları olarak kültürel alandaki 'kültür, cazibe ve değerleri öne sürmüştür.

Asya-Pasifik bölgesinde süregelen güç mücadelesi bağlamında göç hareketlerinin artması ve bu hareketler doğrultusunda ülkelerin kaynak, geçiş veya hedef göç ülkesi konumu alması bu ülkelerin dış politikaları dahil çeşitli politika alanları üzerinde farklı açılardan tesir etmektedir. Nitekim Asya-Pasifik bölgesindeki güç mücadelesinde uluslararası göç, Çin'i kaynak ülkesi olmanın ortaya çıkardığı faktörlerle ABD'yi ise göç çekim merkezi olmanın getirmiş olduğu unsurlarla etkilemektedir. Diğer taraftan, uluslararası teorik temelli göç çalışmaları çoğunlukla göçe neden olan sebepler ve göçün doğurduğu sonuçlar üzerine yoğunlaşmaktadır. Örneğin; dünya sistemler kuramı (Wallerstein, 2011: 116-350), göç sistemler kuramı (Massey vd., 1993: 454) ve neoklasik göç teorileri (Castles ve Miller, 2008: 30-44) genel olarak göçün uluslararası sistemdeki varlığını edilgen boyutuyla açıklamaktadır. Göçün uluslararası sistem üzerindeki etken rolünü irdeleyen çalışmaların kısıtlı ancak gerekli görüşünden hareketle,² bu çalışmada temel olarak uluslararası göçün uluslararası sistem üzerindeki etkilerine odaklanılmaktadır.

Uluslararası göçün Asya-Pasifik'teki önemini arttıran bir diğer husus ise bölgenin başlıca büyük gücü olan Çin'in, ABD'ye halef olarak gösterilmesidir (Gray ve Murphy, 2013: 186). Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasından itibaren hegemon güç ABD önderliğindeki tek kutuplu dünya söylemine (Sheetz ve Mastanduno, 1997-1998: 168-169) yönelik çeşitli eleştirel yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu eleştirel yaklaşımlardan bir tanesinin temel dayanağını uluslararası sistemin çok kutupluğa evrildiği iddiası oluşturmaktadır. Nitekim Çin'in yükselişi karşısında Asya-Pasifik'te kendi konumunu korumak isteyen ABD'nin, Obama döneminden itibaren bu bölgeye daha fazla önem verdiği belirtilmektedir (Fravel, 2017: 237-238). Bölgede göç hareketliliğinin yoğunluğu ise hem bölgesel hem küresel aktörlerin kendi nüfuz alanlarında iş birliği geliştirmelerine elverişli bir ortam yaratmaktadır. Bu durum göç konusunu çok kutuplu dünyanın oluşmasına giden süreçte kutupların sınırları üzerinde belirleyici olabilecek bir faktör olarak ortaya çıkartmaktadır.

Bu çalışmanın başlıca amacı uluslararası sistemin tek kutupluluktan çok kutupluğa evrildiği süreçte göçün Asya-Pasifik bölgesindeki aktörler ve hegemon güç olan ABD arasındaki güç mücadelesinde oynadığı rolü incelemektir. Bu doğrultuda ABD ve Çin'in yakın ilişkiler geliştirmiş olduğu birer stratejik aktör üzerinden göçün kutuplar üzerindeki rolü detaylandırılmaktadır. ABD'nin Filipinler, Çin'in ise Myanmar ile olan ilişkileri tarihi perspektiften yola çıkılarak uluslararası göçün Asya-Pasifik'teki güçler dengelerini nasıl şekillendirdiğine cevap aranmaktadır. Bununla beraber Asya-Pasifik'te önemli bir bölgesel güç olan Japonya'nın (Huntington, 1999: 36) da ABD-Çin rekabetine etkisi yine göç bağlamında ele alınmaktadır.

Bu çalışmada uluslararası göçün uluslararası sistem üzerindeki rolü dört bölümde incelenmektedir. Birinci bölümde uluslararası sistemi açıklamaya çalışan kutupluluk teorilerine yer verilmektedir. Bu bölümde çift kutupluluktan tek kutupluğa evrilen uluslararası sistemin hangi sisteme dönüşmekte olduğu sorusuna cevap aranmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde 'kutupluluk' sisteminin başlıca merkez güçleri olan ABD ve Çin'in Asya-Pasifik'teki güç rekabeti açıklanmaktadır. Bu doğrultuda güç rekabetinin yaşandığı ve hegemon gücün liderlik ettiği askerî, ekonomik ve kültürel alanların uluslararası sistemdeki önemi detaylandırılmakta; uluslararası göçün bu alanlarda oynadığı rol açıklanmaktadır. Uluslararası göçün özellikle

---

² Castles ve Miller (2008) göçün uluslararası sistem üzerindeki etken rolüne kısmen odaklanan çalışmalardan biridir.

kültürel alan üzerindeki etkisi ön plana çıkarılarak, göçün bölgesel güç olan Japonya'nın nüfuz alanı üzerindeki rolü incelenmektedir. Üçüncü ve dördüncü bölümlerde ise uluslararası göçün bölgede stratejik öneme sahip Filipinler ve Myanmar üzerindeki rolüne açıklık getirilerek ortaya çıkan etkinin bu aktörlerin ABD ve Çin ile ilişkilerini nasıl şekillendirdiği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda uluslararası göçün uluslararası alandaki pratiğe yansımaları ortaya çıkarılarak göçün uluslararası sistem üzerinde etken boyutunun olduğu hipotezine açıklık getirilmektedir.

1. SSCB'NİN DAĞILMASININ ARDINDAN ABD MERKEZLİ TEK KUTUPLU DÜNYA TEORİSİNE ALTERNATİF: "ÇOK KUTUPLULUK"

Uluslararası sistem tarihsel süreçte birçok farklı teorik çerçevede açıklanmaya çalışılmıştır. Bu teorilerden bir kısmı II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası sistemde ortaya çıkan değişiklikleri açıklamaya çalışan kutupluluk teorileridir. Brecher, James ve Wilkenfeld'e göre ABD ve SSCB'nin yıkım ve tahrip gücü yüksek olan nükleer silahlara sahip olmalarının yarattığı kamplaşmanın neticesinde uluslararası sistem çift kutuplu olarak tanımlanmıştır (Brecher vd., 1990: 53). II. Dünya Savaşı'ndan sonra Waltz (1964) ve Kaplan (1957: 685-688) gibi düşünürler tarafından genel olarak çift kutuplu olarak ifade edilen uluslararası sistem, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin çökmesinin ardından kutupluluk teorileri çerçevesinde farklı bir boyuta taşınmıştır. Krauthammer (1990-1991: 23-24), Walt (2009: 86-87) ve Wohlforth (1999, 5-6) gibi batılı teorisyenler, ABD'nin iki süper güç arasındaki rekabetten galip çıkmasıyla hegemon güç ABD'nin önderliğinde tek kutuplu bir sisteme geçiş yapıldığını öne sürmüşlerdir (Waltz, 1997: 915). Ancak tek kutuplu sistem iddiaları hem bir takım Batılı teorisyenler tarafından hem de Batı dışı akademik yazında karşıt yaklaşımlarla eleştirilmiştir. Batı kaynaklı olmayan teorilerden biri Çinli yazarlar tarafından benimsenen ve birçok aktörün uluslararası sistemde merkezi rol üstlendiği çok kutupluluk teorisi iken (Pillsbury, 2000: 9-14), bir diğeri ise yine Batılı bir düşünürün genel hatlarını çizdiği tek-çok kutupluluk (merkezcilik) teorisidir (Huntington, 1999: 36).

Özellikle tek kutuplu sistemin merkezinde ABD'nin yer alması, ABD'nin mevcut gücündeki değişimlerin sistem içerisinde değişikliklere yol açmakta olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Woodley, 2015: 151). 1998 yılında Irak'ta kitle imha silahları olduğu gerekçesiyle askerî harekât düzenlemek isteyen ABD'nin, başta Rusya olmak üzere Çin ve Fransa tarafından Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde (BMGK) engellenmesi, ABD'nin Birleşmiş Milletler (BM) nezdinde gücünün azalmakta olduğunun ilk somut örnekleri arasında gösterilmiştir (Hiro, 2010: 88-92). Bu engellenme hem ABD iç basınında hem de uluslararası basında geniş yer bulmuştur (Hiro, 2010: 92). 1998 yılında BM'deki ABD üstünlüğünün zedelenmesiyle başlayan süreç, 2000'li yılların başlarında Avrupa Birliği (AB) ve Hindistan'ın ortak bildirimlerinde çok kutupluğa vurgu yapılmasıyla devam etmiştir. AB ve Hindistan'ın ardından 2007 yılında Münih Güvenlik Konferansında Rusya Devlet Başkanı Putin, tek kutupluluğa karşı eleştirel bir tutum takınarak çok kutupluğa vurgu yapmıştır. Putin'in vurgulamış olduğu çok kutupluluk iddiasının merkezinde küresel ekonomik büyümenin politik gücü yer almıştır (De Keersmaeker, 2017: 154-155). Nitekim 2007-2008 yıllarında patlak veren ekonomik kriz, 1990'lı yıllardan itibaren küresel ekonomide baskın rolü üstlenen Reagan ve Thatcher'in uluslararası ekonomik görüşü ile ABD hegemonyasının önemli gösterim

araçlarından olan neoliberalizmin imajını sarsmıştır (Schultz, 2015: 458-462). Bu durum Putin'in ortaya atmış olduğu politik-ekonominin çok kutuplu sistemi güçlendireceği iddiasını desteklemiştir. Bir sonraki bölümde ele alınacağı üzere, çok kutupluluk sisteminin birçok aktör tarafından ortaya atılması hem ABD'nin konumunu tehdit eden aktörleri hem de ABD ile bu aktörler arasındaki rekabet alanı ve araçlarını açıklamayı zorunlu hale getirmektedir.

2. ULUSLARARASI SİSTEMDEKİ MÜCADELE ALANI VE ARAÇLARI KAPSAMINDA ABD- ÇİN REKABETİ

Tek kutuplu sistemin hegemon gücü ABD'ye alternatif olarak gösterilen ülkelerden biri Çin'dir (Gray ve Murphy, 2013: 186). Hegemonik niteliğe sahip olan ABD'nin askerî kapasitenin yanı sıra ekonomik ve kültürel alanlarda da liderliğini korumasına rağmen (Huntington, 1999: 36) gücünün azalması (Norrlöf ve Wohlforth, 2019: 427-428), Çin'in alternatif olarak görülmesine neden olmuştur. Çin'in özellikle küresel ekonomi bağlamında elde ettiği başarı neticesinde ABD'den sonra ikinci sıraya yükselmesi (The World Bank, 2019), hegemonik gücün unsurlarından biri olan ekonomik liderlik yarışında rekabeti arttırmaktadır.

Çin'in her ne kadar ABD'nin yerine halef ya da çok kutuplu uluslararası sisteme geçiş için başlıca aktör olarak gösterilmesi söz konusu olsa da ekonomik alanın yanında farklı alanlarda da güç mücadelesine girmesi önem arz etmektedir. Küresel güç ABD'nin yanında AB ve Japonya gibi bölgesel güçlerle rekabet edecek olan Çin'in (Woodley, 2015: 151), kültürel alan gibi farklı mücadele sahalarında da kendini göstermesi gerekmektedir (Russett, 1985: 229-230). Nitekim yumuşak güç araçlarını barındıran kültürel güç sahasının dünya siyasetinde rol oynayan aktörlerin soyut konumlarını etkilemesi ve bu alanda devletlerin kendi konumlarını sağlamlaştırmaya çalışması (Gupta, 2013: 38), Çin'in ABD ile kültürel alandaki rekabeti için önemlidir. Ayrıca yumuşak güç unsurları olan değerler ve kültür (Nye, 2017b: 28), güç dengesi açısından düşmanlıklar ve ittifaklar yaratabilmesi (Huntington, 1999: 46-47) nedeniyle uzun vadede uluslararası aktörler için kazanımlar meydana getirmektedir. Kültür, uluslararası sistemde sadece uzun vadede yarar sağlamak için ehemmiyet arz etmemektedir. Bunun temelinde yatan neden kazanım elde etmek için başvurulmuş diğer güç yöntemlerinde yaşanan sorunlardır. Örneğin, askerî güce savaş esnasında ya da ancak büyük bir kazanç sağlama olasılığı durumlarında başvurulması (Tammen, 2006: 565) bu güç yönteminin çember alanını daraltmaktadır. Bu durum çemberin içinde kalan bölgede ekonomik ve kültürel güç kullanımının önünü açmaktadır. Uluslararası alanda kültürel güce önem veren ülkelerin başında ABD gelmektedir (Gupta, 2013: 49-54). ABD, Soğuk Savaş süresince büyük bütçeler ayırarak, yumuşak güç araçlarına verdiği önemi ortaya koymuş daha sonra küresel çapta günlük hayatı önemli derecede etkileyen büyük firmalarının³ ortaya çıkmasıyla da yumuşak gücünün zirvesine ulaşmıştır (Gupta, 2013: 49-51). Bunun yanında yaygın Amerikan kültürü etkisi, anti-otoriterlik ile serbest ticaret ekonomisinin kabul görmesi de zor kullanılmadan arzu edilen sonuç üzerinde rol oynadığı için hegemon aktör olan ABD'nin kültürel alanlarda varlığını temellendirmesine örnek teşkil etmektedir (Russett, 1985: 229-230). Uluslararası sistem içinde ABD ile birlikte kültürel güce önem veren ülkelerden biri de Çin'dir (Gupta, 2013: 38-44). Çin, kültürel alanda hem ABD hem de diğer aktörler ile mücadele etmek ve onları geçmek için

³ Bu firmalardan birkaçı Microsoft, MTV, Intel, Google, Disneyland ve Boeing'tir (Gupta, 2013: 49).

1990'lardan itibaren bir dizi yumuşak güç araçları kullanımına başvurmuştur (Cho ve Jeong, 2008: 456). 2000'li yılların başlarında yumuşak güç kullanımında ABD ile AB'nin gerisinde bulunan Çin (Nye, 2017b: 130), giderek çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Özellikle Hu Jintao döneminde küresel güç olmak için sert güç unsurlarının yanında yumuşak güç araçlarının da güçlendirilmesinin vurgulanması, Çin'in Batı tarafından kendisini tehdit olarak gören teorilere karşı barışçıl ve kendi yumuşak güç araçları kullanımına yöneltmiştir (Cho ve Jeong, 2008: 459-461). Bununla beraber Çin, barışçıl politikalarına ters düşen yumuşak güç unsurlarına da başvurmuştur. Bu politikalarından biri 2000 yılı aşkın süredir Çin İmparatorluğu'nun yönetim anahtarı olarak görülen Tianxia'dır (Callahan, 2008: 749-750). Çin'in yumuşak güç araçlarından biri olarak ortaya koyduğu Tianxia (Tingyang, 2009), ülkenin sert güç araçlarını tamamlayacak şekilde yeni bir hegemonik sistem önerisi olarak sunulmuş ve uluslararası alanda ciddi bir popülerite kazanmıştır (Callahan, 2008: 758). Tianxia⁴ sisteminin popülerite kazanması ve 1990'lı yıllardan itibaren iddia ettikleri çok kutupluluk sisteminin uluslararası alanda sık sık gündeme gelmesi ABD'ye karşı kültürel güç alanında bazı zaferler elde etmiş olduğunu göstermektedir (De Keersmaeker, 2017: 238-239). Bu durum askerî, ekonomik ve kültürel alanlarda hegemon güç olması nedeniyle liderlik etmesi beklenen ABD'nin ideolojik hegemon katmanlarından birini oluşturan Batı kültürüne (Schweller ve Pu, 2011: 59) karşı alternatif oluşumların ortaya çıktığına işaret etmektedir.

Küresel, bölgesel ve bölge içindeki güçler olarak farklı güç sistemi seviyeleri içinde yer alan uluslararası aktörler; kültür ve ekonominin yanı sıra askerî ve diplomatik etkileşimler aracılığıyla sistemsal bir yapı içine dahil olmaktadır (Brecher vd., 2008: 81-85). Bu aktörlerin farklı seviyelerde güç mücadelesine girmeleri (Brecher vd., 1990: 51-53), uluslararası sistemde sadece Çin-ABD rekabetinin yaşanmayacağını; bölgesel aktörler ile stratejik öneme sahip aktörlerin de uluslararası sistemin akıbeti için önemli bir rol üstleneceği çıkarımının yapılmasına neden olmaktadır. Nitekim olası bir kriz durumunda meşru yeterliliği elde etmek için müttefiklere ihtiyaç duyulması stratejik öneme sahip aktörlerin önemini arttırmaktadır (Suleiman, 2012: 19).

ABD'nin uluslararası sistemde hegemonik güç olarak görülmesini sağlayan kültürel, ekonomik ve askerî alanda liderlik etme rolü, Çin ile ABD rekabetinde sert ve yumuşak güç araçlarını etkileyen unsurların önemini arttırmaktadır. Bu unsurlardan biri sınır aşan niteliğe sahip olan uluslararası göçtür. Uluslararası göç, ülkelerin ekonomik ve yumuşak güçleri üzerinde rol oynayabilme kapasitesinin yanında askerî güç üzerinde de dolaylı bir etkiye sahiptir. Göçün askerî gücü etkileyebildiğinin temel gerekçelerinden birisini askerî gücün sağlıklı bir mali yapı ve teknolojiyle desteklenmesi oluşturmaktadır (Kennedy, 2017: 518-519). Uluslararası alanda sağlıklı bir mali yapının ve teknolojinin hızını etkileyen çok sayıda unsur mevcuttur. Bunlardan bazıları coğrafya, iklim, hastalıklar ve toplumsal çerçevedir (Kennedy, 2017: 518-519). Nitekim uluslararası göçün toplumsal çerçeveyi bireyin geçmişte edindiği kültür ve kimlik çatışmalarıyla etkilemesi (Sohrabi, 2019: 1285-1291), göçün sert güç unsurları üzerinde dolaylı

---

⁴ Tianxia sistemi, yaklaşık 3000 yıl önce Çin felsefe dünyasının dünya konsepti olarak ortaya çıkmıştır (Tingyang, 2009: 7). Gökyüzü ve cennet gibi anlamları içeren 'tian' ile yeryüzü, dünya, alt ve altında gibi anlamları içeren 'xia'nın birleşmesinden meydana geldiği için genellikle coğrafi bir terim olarak algılanmaktadır. Ancak tüm insanların ve yeryüzündeki kurumların anlama dahil olmasından dolayı Tianxia coğrafi, felsefi ve kurumsal bir normatif dünyayı içermektedir (Callahan, 2008: 751). 1890'lı yıllarda biçimlenmeye başlayan Çin milliyetçiliği tarafından desteklenen Tianxia sistemi (Blunden ve Elvin, 1989: 152) 2000'li yıllardan itibaren tekrar şekillenerek ortaya çıkmıştır.

rol oynadığını ortaya koymaktadır. Toplumsal çerçevenin yanında teknolojinin transferinde de uluslararası göçten yararlanılmaktadır (Liu-Farrer, 2009: 181-184). Uluslararası göçü teknoloji transferinde kullanan- başlıca ülkeler İsrail, Hindistan ve Tayvan'dır. Bu ülkeler ile beraber Çin de deniz aşırı emek göçünden teknoloji transferi için yararlanmaktadır (Khanna, 2011: 203).

Uluslararası göç, göç alan ülkeleri ile kaynak ülkeleri farklı araçlarla etkilemektedir. Çin'in göç veren bir ülke olması (IOM, 2019: 71) nedeniyle teknoloji transferi ve göçmen döviz transferleri gibi araçlar ülkenin sosyal istikrarına, ekonomik gelişmişliğine katkı sunarak küresel rekabetteki konumu üzerinde rol oynamaktadır (Thunø ve Pieke, 2005: 508). ABD'nin ise en büyük uluslararası göçmen nüfusuna ev sahipliği yapması (United Nations: DESA, 2019a) farklı etkilere yol açmaktadır. Başta ABD'nin demografik yapısı ve uluslararası imajı üzerinde rol oynayan göç oluşumları, aynı zamanda ABD'nin geçmişten gelen ulusal benliğini oluşturan temel bir unsur olarak da karşımıza çıkmaktadır (Nye, 2017a: 74-77). Uluslararası göç uluslararası sistemde ekonomik, askerî ve yumuşak güç unsurlarını etkileyen bir olgu olduğu gibi, kendisi de ekonomik, sosyal ve kültürel çevreler dahil olmak üzere çeşitli faktörlerden etkilenen dinamik bir yapıya sahiptir (Cohen ve Sirkeci, 2011: 75). Günümüzde göçün ülkelerin iç ekonomileri, kültürel kimlikleri, güvenlik politikaları ve sosyal yapılarında parçalanmalar oluşturabileceğine dair endişeler, toplumsal ve siyasal alanlarda göçe yönelik söylemler oluşmasına neden olmuş ve bu söylemler de uluslararası göçün çerçevesini çizmiştir (Sohrabi, 2019: 1283-1285). Dolayısıyla uluslararası göç ülkelerin iç dinamiklerine de tesir ederek Çin ve ABD rekabetini hem derinleştirmekte hem de katmanlaştırmaktadır. Nitekim bu katmanlaşma beraberinde Japonya gibi büyük bölgesel güçler ile diğer stratejik ülkelerin Çin-ABD rekabetindeki konumunu açıklama ihtiyacı doğurmaktadır.

Uluslararası sistemde Çin'in yükselişi Asya-Pasifik bölgesindeki güçler dengesinde değişiklikler meydana getirmiştir. Bu değişikliklerden biri ekonomik güç alanında olmuştur. Çin, ekonomik açıdan ABD'nin hemen ardından ikinci sıraya yükselecek Asya-Pasifik bölgesinin en büyük ekonomik güç vasfını elde etmiştir. Bu durum Japonya'nın küresel düzeydeki rolünü olumsuz etkilemektedir. Özellikle Japonya'nın Asya-Pasifik'teki konumunun hegemon güç olan ABD'nin uluslararası sistemdeki gücüyle ilişkilendirilmesi (Woodley, 2015: 151), Çin-Japon rekabetinin de önemini arttırmaktadır.

Japonya, Asya-Pasifik bölgesinde Çin ile olan rekabetinde çeşitli güç alanlarında mücadele etmektedir. Geçmişten gelen olumsuz imaj, askerî güç alanında Japonya'nın kabiliyetini sınırlayarak ekonomik (Zarsky, 1993: 269) ve yumuşak güç unsurlarını etkin kullanmaya itmiştir (Bukh, 2014: 472). Japonya, kullanmış olduğu yumuşak güç unsurlarıyla hem modernleşme sürecini kolaylaştırmak hem de Batı ile Doğu arasında köprü oluşturarak etki alanını genişletmeyi hedeflemiştir (Bukh, 2014: 473). Fakat Japon özgünlüğü ve Batı evrenselciliği arasında hibrid bir şekilde oluşturulan yumuşak güç taslakları istenileni tam olarak karşılayamamıştır. Bunun temel sebebi Japonya'nın sahip olduğu derin kültürel bağların Batı evrenselciliği ve Japon gelenekselciliği arasındaki uyumsuzluğa yol açmasıdır (Bukh, 2014: 472-477). Sınırlandırıcı politikalar nedeniyle uzun yıllar boyunca Japonya, dış dünyayla ilişki kurmamış ve kültürel bir homojenlik elde etmiştir (Panda, 2010: 151-152). Japonya'nın tarihsel süreçte edindiği bu kültürel bağlar, dışarıdan gelen göçe olumsuz bir tavır takınmasına neden olmuştur (Carrozza, 2018: 19). Japonya'da dışarıdan gelen göçe olumsuz bir tutum hakim olmasına rağmen göç verme yoluyla etki alanı genişleten stratejiler de uygulanmıştır. Örneğin; geçmiş yıllarda Filipinler üzerindeki etkisini arttırmak için ekonomiden önce kültürel

stratejiye önem vererek; göç, bir araç olarak kullanılmıştır (Yu-Jose, 2001: 409). Ancak iç göç karşı geçmişten gelen olumsuz tutum, 1980 sonrası istikrarlı devam eden Japon ekonomisinin emek gücü gereksinimi duyması (Mori, 1997: 62-63) ve gittikçe yaşlanan nüfus nedeniyle ortaya çıkan demografik sorunlar, dışarıdan gelen emek göçüne karşı politikalar geliştirmesini sağlamıştır. Göçü kısıtlayan politikaları (Panda, 2010: 151-152) terk ederek göç alımı ile ilgili politikalar oluşturulmasının temelinde demografik yapının refah düzeni, kamu borcu ve emek gücü üzerinde oynadığı rol yer almaktadır (IOM, 2019: 78-80). Ancak Japonya yakın müttefiki ABD tarafından ülkeye gelen göçmenlerin işgücü alanında istismar edildiğine dair eleştirilerle karşılaşmıştır (Theoharides, 2018: 8-9). Bu durum göçün, Japonya'nın yumuşak güç araçları üzerindeki etkisini ortaya çıkarmaktadır.

Japonya'nın ABD ve AB ile birlikte mevcut küresel ekonominin üçgen açılarından biri olarak görölmesi ABD ve Çin rekabetinde önem arz eden bir aktör olmasına neden olmaktadır (Woodley, 2015: 151). Buna ek olarak, Japonya, Asya-Pasifik'teki liberal değerlerin önemli bir uygulayıcısı olarak görölmektedir (Bukh, 2014: 474). Uluslararası göç, iç piyasada gerekli olan emek gücünü temin ederek Japonya'nın ekonomik gücünü etkilerken, göçe yönelik kısıtlayıcı politikalar ve göçmenlerin istismar edilmesi gibi nedenlerden dolayı ülkenin yumuşak gücünü ve savunulan liberal değerleri etkilemektedir. Bu durum kullanım alanı sınırlı olarak görölen Japon askerî gücünün yanında yumuşak gücünün de sınırlandığı anlamı taşımaktadır. Japonya'nın yumuşak gücünü sınırlayan uluslararası göç, Asya-Pasifik'te önemli bir aktör olan Japonya'nın bölgedeki etki alanını daraltmaktadır. Nitekim Japonya'nın etki alanı sınırlanırken, Çin'in bölgedeki nüfuzu artmaktadır (Herr, 2019: 16). Buna karşılık, Çin'in yumuşak güç araçları neticesinde nüfuzunun arttığını gösteren sebepler arasında Tianxia sistemi ve çok kutupluluk teorilerin artan popölaritesi yer almaktadır. Dolayısıyla tek-çok kutupluluk teorisi dahilinde kendi bölgelerinde güç mücadelesi sahalarından olan kültürel alandaki (Huntington, 1999: 36) Çin'in artan etkisi Japonya'nın nüfuz alanını daraltarak Asya-Pasifik bölgesinde ABD'ye karşı avantaj sağlamaktadır.

Çin ve ABD arasındaki güç mücadelesinin Asya-Pasifik'teki güç mücadelesi sadece Japonya aracılığıyla geekleşmemektedir. Japonya ile beraber stratejik ülkelerin önem arz etmesi bu mücadelenin zuhur ettiği alanları genişletmektedir. ABD ve Çin'in Asya-Pasifik'teki rekabetinde ön plana çıkan stratejik aktörlerden ikisi Myanmar ve Filipinler'dir. ABD ve Çin merkezli kutuplardaki rekabet ortamı, bu iki aktörün stratejik tercihleri üzerinde rol oynamaktadır. Aşağıdaki bölümlerde ele alınacağı gibi Myanmar'ın Çin ve Filipinler'in ABD ile olan ilişkileri bağlamında göçün Asya-Pasifik'teki nüfuz bölgeleri üzerindeki pratikteki yansımalarının açıklanmasının önemini arttırmaktadır.

3. ULUSLARARASI GÖÇ BAğLAMINDA MYANMAR'IN ABD VE ÇİN REKABETİNDEKİ KONUMU

Myanmar, Asya-Pasifik'teki güç rekabeti ortamında birçok büyük aktörün ilgisini çekmektedir. Bu güçlü aktörler başlıca; Çin, Hindistan, Japonya ve ABD'dir (Boswell, 2016: 15). Ancak 1988'den itibaren Myanmar ile ilişkileri en üst düzeyde olan aktör olarak Çin ön plana çıkmaktadır (Su, 2016: 4-5). Çin'in Myanmar ile ilişkilerinin diğer aktörlere nazaran daha gelişmiş olmasını sağlayan faktörlerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- Myanmar ekonomisinde Çin'in yabancı sermaye bakımından lider olması (Peng, 2019: 589-592),
- Çin'in faaliyetlerinin toprak genişlemesinden ziyade sermaye genişlemesi üzerinde yoğunlaşması (Su, 2016: 10-11),
- Çin ve Myanmar'ın sahip oldukları bazı bölgelerin geçmişten gelen bazı ortak bağlarının olmasıdır (Chang, 2014: 3-8).

Çin ve Myanmar arasındaki ilişkilerin gelişmesini sağlayan bu faktörler ile göçün ciddi bir bağlantısı bulunmaktadır. İki ülkenin sınır bölgelerinde yaşayan toplulukların yaklaşık 2000 yıllık göç olgusuna sahip olmaları, Çin'in Güneyi ile Myanmar'ın Kuzeyi arasında uzun süreli sınır ticareti ile göç ağının oluşmasına yol açmıştır (Chang, 2014: 3-8). Meydana gelen sınır ticareti ve göç ağı, altyapının yetersiz olduğu ve geçim sıkıntısının yaşandığı dağlık Kuzey Myanmar'ın küresel ekonomiye entegre edilmesinde rol oynamıştır. Sınır ticareti ile göç oluşumlarının bu rolü, bölgeyi Myanmar için daha yönetilir hale getirirken, Çinli yatırımcılar için ise kazanç sağladıkları bir bölgeye dönüştürmüştür (Su, 2016: 10-11).

Sınır ticareti ile birlikte göç hareketliliği, Çin ile Myanmar ilişkilerini etkilemekle beraber ABD'nin Asya-Pasifik'teki rolünü de etkilemektedir. 1980'li yılların sonlarından itibaren ABD'nin Myanmar'daki Cunta yönetimine karşı uygulamış olduğu yaptırımlar, Myanmar yönetimi ile Çin'i yakınlaştırmıştır (Su, 2016: 4-5). Çin ile yakınlaşan Myanmar, Sovyetler Birliği'nin çökmesinin ardından elde etmiş olduğu hegemon güç vasfının denendiği bir alan olarak göze çarpmıştır. ABD'nin yaptırımları Myanmar'ın Çin ile yoğun ilişkileri nedeniyle 2009 yılında Obama'nın yönetimi devralmasına kadar devam etmiştir (Sun, 2014: 4-7). Bu süreç içerisinde hegemon gücün ekonomik, askerî, diplomatik ve kültürel alanlarda kendi isteklerini gerçekleştirebilme kabiliyeti (Wallerstein, 1984: 37-40) göz önüne alındığında ABD'nin Güneydoğu Asya'da tek kutupluğun hegemon güç vasfını tam olarak kullanamadığını ortaya çıkarmaktadır. Tek kutuplu dünyada hegemon güç olarak görülen ABD'nin (Norrlöf ve Wohlforth, 2019: 427-428) Myanmar'da isteklerini gerçekleştirememesi sebepleri arasında Çin ile Myanmar arasındaki sınır ticareti ve göç ağının rol oynadığı görülmektedir (Shannon ve Farrelly, 2014: 3-5). Bu iki faktör aracılığıyla Myanmar, Çin ile ilişkilerini geliştirerek ABD'nin uygulamış olduğu yaptırımların sonuçsuz kalmasına neden olacak faaliyetler geliştirmiştir (Shannon ve Farrelly, 2014: 3-5). Myanmar, Çin ve ABD üçgeninde Çin-Myanmar ilişkilerine olumlu yönde katkı sağlayan bu iki faktörün olumsuz getirileri de mevcuttur. Çin sınırındaki Myanmar topraklarında yaşayan topluluklarla ortak dil ve kültür araçlarına sahip olan Çinli göçmenler (Thiesmeyer, 2010: 48), Çin'in ekonomi ve üretim alanlarındaki başarısından faydalanarak elektronik ve teknolojik cihazları Myanmar'a getirmişlerdir. Çinli göçmenlerin kültürel öğeler araçlarıyla Myanmar ekonomisine yaptıkları bu olumlu katkının yanında kamuoyunda rüşvet ve enflasyonun kaynağı olarak gösterilmesi sınır ticareti ile göçün bazı sorunları beraberinde getirdiğine örnek teşkil etmektedir (Shannon ve Farrelly, 2014: 3-5).

Kamuoyunda Çinli göçmenlere yönelik olumsuz tutumlar 2012 yılından itibaren Myanmar'ın Çin'e olan bağımlılığını azaltmak için siyasi ve ekonomik reformlar yapmasına yol açmıştır (Er, 2016: 522-523). Myanmar'ın açıkladığı siyasi ve ekonomik reformlar, ABD'nin yaptırımları hafifletmesini sağlayarak Asya-Pasifik'teki önemli aktörlerden olan Japonya'nın da Myanmar ile ilişkilerini geliştirmesini sağlamıştır. Bu çerçevede Japonya, dil ve kültür gibi

çeşitli yumuşak güç araçlarını kullanmış ve ekonomik yatırımlar gerçekleştirmiştir (Er, 2016: 529). Japonya'nın Myanmar ile ilişkilerini geliştirme çabası, Huntington'un tek-çok kutupluluk teorisinin Asya-Pasifik'te Japonya ve Çin arasında zuhur ettiğine örnek teşkil etmektedir. Bu durum Myanmar'ın hem hegemonik güç mücadelesi hem de Asya-Pasifik'teki güçler arasındaki konum yarışının önemli bir sahası olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla göçün Çin-Myanmar ilişkileri üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere sebep olması, Asya-Pasifik'teki bu güç rekabetinin kazananı üzerinde rol oynayacağını ortaya koymaktadır.

4. ULUSLARARASI GÖÇ BAĞLAMINDA FİLİPİNLER'İN ABD VE ÇİN REKABETİNDEKİ KONUMU

Bölgesel göç dinamikleri bağlamında Asya-Pasifik'teki bir diğer önemli aktör olan Filipinler ise Myanmar'dan farklı bir örnek teşkil etmektedir. Myanmar'ın aksine Filipinler, Çin'den ziyade ABD ile ilişkilerini ilerletme yolunu seçmiştir (Zhao ve Qi, 2016: 8). Filipinler'in ABD ile yakınlaşmasının sebeplerinden biri 1898 yılında ABD'nin kazanmasıyla neticelenen İspanya-ABD Savaşı'dır. Bu savaş ABD'nin dış politika tercihlerini değiştirerek pratik ve yayılcı girişimlere yönelmiştir (Kissinger, 2002: 335-336). Filipinler yönetimini ele geçiren ABD, İspanyol yönetiminin kolonyal sisteminden farklı olarak bazı politikalar geliştirmiştir. Bunlar; Filipinler'de sivil bir iradeye yönetimin teslim edilmesi, halk eğitim bürosunun açılması ve eğitim dilinin İngilizceye çevrilmesidir. ABD, bu uygulamalar aracılığıyla Filipinler üzerindeki hakimiyetini sağlamlaştırmıştır (Alidio, 1999: 105-106).

1898 yılından beri ABD ve Filipinler arasında seyreden ilişkilerin gelişmişliği Çin ve Filipinler arasında farklı tezahür etmektedir. Bunun altında yatan sebeplerden biri ise Filipinler ile Çin arasında Spratly Adaları üzerinde yaşanan ihtilafıdır. Güney Çin Denizi'nde meydana gelen bu gelişme, ikili ilişkilerin gelişmesine engel teşkil etmektedir (Talmon, 2014: 61-62). Bu sebeple Çin, Asya-Pasifik bölgesinde Filipinler ile olan ilişkilerinde geçici ılımlı politikalara ve taktiksel duraksamalara başvurmuştur (Fravel, 2017: 234-243). Çin'in yaklaşımlarının aksine ABD ise 2011 yılında Filipinler ile olan ilişkilerini 'ikili stratejik diyalog' seviyesine yükseltmiştir (Fravel, 2017: 234-243).

Çin ile yaşanan Spratly Adaları ihtilafının yanı sıra Filipinler'in ABD ile olan ilişkileri üzerinde rol oynayan bir başka husus ise göçtür. Filipinler'den ABD'ye gerçekleşmiş göç hem Asya-Pasifik'te ABD'nin Filipinler ile olan ilişkilerini besleyen hem de Filipinler'in bağımsızlığını kazanmasını sağlayan bir unsur olmuştur (Scharrenberg, 1929: 53-54). 1900'lü yılların başlarında Filipinler'den ABD'nin Batı kıyılarına gerçekleşmiş göç, üçüncü Asyalı göç dalgası olarak görülmüş ve Kaliforniyalılar tarafından tepkiyle karşılanmıştır (Obligacion ve Obligacion-Arboleda, 1994: 51-53). Kaliforniyalılar, Filipinli göçmenlerin '1924-Göç Yasası'nın vatandaşlık haklarından yararlanmasının önüne geçmek için Filipinler'in bağımsızlığını desteklemişlerdir (Scharrenberg, 1929: 53-54). Kamuoyunda ortaya çıkan bu tepki, ABD'nin Filipinler siyaseti üzerinde etki yaratarak bağımsızlığa giden süreci hızlandırmıştır (Lambino, 2015: 13). ABD-Filipinler ilişkileri düzeyinde Filipinler'in bağımsızlığına katkı yapan göç oluşumları aynı zamanda ikili ilişkilerin günümüze kadar sağlıklı ilerlemesi üzerinde de rol almıştır. Nitekim 20. yüzyılın başlarından itibaren ABD'nin işgücü talebini karşılamak ve eğitim görmek için göç eden Filipinli göçmenler (Maca, 2017: 314-315), ABD kültürünü yakından takip etmişlerdir. ABD kültürünün yakından takip edilerek

benimsenmesi, Filipin kültürünün ABD kültürüne uyum göstermesine neden olmuştur (Lambino, 2015: 29). Göçün oynamış olduğu bu roller, Asya-Pasifik bölgesinde Filipinler'in Çin'den ziyade ABD ile ikili ilişkileri geliştirmesine katkı sunmuştur.

Myanmar-Çin ile ABD-Filipinler göç güzergahları, geçmişten günümüze kadar mevcudiyetini koruması, göçün olgusal olarak bu ülkelerin dış politikaları üzerinde rol oynadığını göstermektedir. Bu iki stratejik aktörün farklı iki büyük güç ile yakın ilişkilere sahip olmaları ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde tek kutuplu bir sistemin hegemon gücü olmadığı izlenimi vermektedir. Nitekim bu durum Asya-Pasifik bölgesindeki kutuplar üzerinde göçün önemli bir unsur olarak etki ettiğini ortaya koymaktadır.

SONUÇ

II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası sistem, teorisyenler tarafından ABD ve SSCB önderliğinde çift kutuplu olarak kabul edilmiştir. Uluslararası sistemin çift kutuplu olarak kabul görmesinin altında yatan temel sebeplerden bazıları, bu iki büyük aktörün sahip olduğu yıkım ve tahrip gücü yüksek silahlar ile ideolojik farklılıklar olmuştur. ABD ve SSCB merkezli uluslararası sistem varlığını 1991 yılına kadar devam ettirmiştir. 1991 yılında SSCB'nin dağılması, ABD'nin tek büyük güç olarak kabul edilmesinin önünü açmıştır. Bu zafer tek hegemon gücün ABD olduğu ve uluslararası sistemin çift kutupluluktan tek kutupluğa geçiş yaptığı iddialarının düşünürler tarafından kabul görmesine neden olmuştur. Ancak bu düşüncenin aksine bazı Çinli yazarlar çok kutupluluk teorisini desteklemiştir. 1998 yılına gelindiğinde ABD'nin BMGK'deki taleplerinin kabul edilmesini önüne geçilmesi, ABD'nin gücündeki azalmanın ilk somut örneği olarak yorumlanmış ve Çin dışından başka aktörlerin de çok kutuplu dünya söylemlerini dile getirmesine yol açmıştır. Çok sayıda aktörün çok kutupluluk ifadesini kullanmasına rağmen ABD'nin hegemonluğunu tehdit eden en önemli aktör olarak Çin karşımıza çıkmaktadır. Özellikle hegemon gücün askerî alanda liderlik etmesinin yanı sıra ekonomi ve kültürel alanlarda da liderlik edebilmesine yönelik beklenti, son yıllarda ekonomik açıdan hızla yükselen Çin'in ABD'yi geçebilme olasılığını gündeme getirmektedir. Bu durum çok kutuplu dünya söylemini besleyen bir kanal olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak Çin'in ABD ile rekabet edebilmesi için sadece ekonomik yükseliş yeterli görünmemektedir. Bu nedenle Çin hem askerî hem de yumuşak güç araçlarını içeren kültürel alanlarda birtakım arayışlara girmiştir. Bu durum Çin'in kendi sert güç araçlarını tamamlayacak şekilde yeni bir hegemonik düşünce biçimi olan Tianxia'yı dünya siyasetine kazandırmasına yol açmıştır. Tianxia'nın uluslararası kamuoyu tarafından popülerite elde etmesi de Çin'in ABD'ye karşı kültürel güç alanında kazanımlar elde ettiğine işaret etmektedir.

Çin'in Asya-Pasifik bölgesinde ABD ile çeşitli alanlarda rekabet etmesi, bölgesel ve stratejik değere sahip ülkelerin de önemini arttırmaktadır. Nitekim kriz esnasında meşru yeterlilik için müttefiklere ihtiyaç duyulması bölgesel güç Japonya ile stratejik değere sahip Myanmar ile Filipinler'in Çin ve ABD ile olan ilişkilerini ehemmiyetli kılmaktadır. Bu aktörlerin birbirleri ile olan ilişkilerini etkileyen çok sayıda faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden biri de uluslararası göçtür. Giriş bölümünde belirtildiği üzere uluslararası sistemdeki uluslararası göçün rolü çeşitli alanlarda incelendiğinde ABD ve Çin'in rekabet alanlarını oluşturduğu ekonomi ile kültürel alanlara doğrudan tesir ederken askerî alanı ise dolaylı yoldan etkilemekte olduğu sonucuna varılmaktadır. Uluslararası göçün sert güç ile yumuşak güç kaynakları üzerindeki

etkisi, uluslararası sistemde göçün etken rolünü açığa çıkarmaktadır. Öte yandan çalışmanın başlıca amacı olarak belirtilen çok kutupluğa evrilen uluslararası sistemde Asya-Pasifik bölgesindeki ABD-Çin güç mücadelesinde birçok veri elde edilmiştir. Bu iki aktörün stratejik ülkeler olan Filipinler ve Myanmar ile olan ilişkileri ve Japonya'nın bölgedeki konumu göç bağlamında detaylandırıldığında ortaya çıkan bulgular kısaca şu şekilde özetlenebilir.

Uluslararası göç, göç alan ve kaynak ülke açısından uluslararası sistemde yer alan aktörleri olumlu veya olumsuz olarak etkileme kapasitesine sahiptir. Örneğin, olumlu açıdan Myanmar'ın dağlık kuzey bölgesi ile Çin'in Yunnan eyaletinde geçmişten günümüze dek süren sınır ticareti ile göç oluşumları, Myanmar'ın ekonomisine katkı sunmuş ve ABD tarafından maruz kaldığı yaptırımlarla başa çıkmasını sağlamıştır. Bununla beraber Myanmar'da yumuşak dil araçları olan ortak kültür ve dil, sınır ticareti ile göç oluşumlarının süreklilik arz etmesini sağlarken bu iki faktörden de beslenmiştir. Olumsuz olarak ise Çinli göçmenler Myanmar kamuoyunda ülkede artan yolsuzluk ve rüşvetin kaynağı olarak görülmesine yol açmıştır. Uluslararası göç, ABD'nin Asya-Pasifik'te bulunan önemli stratejik müttefiklerinden Filipinler ile olan ilişkilerine de tesir etmiştir. Nitekim göç, 1898 İspanya-ABD Savaşı sonrası ABD hakimiyetine gire Filipinler'in bağımsızlığına giden süreç üzerinde rol oynamıştır. Filipinler'den ABD'ye yönelik süreklilik arz eden göç hareketleri, Filipinlilerin ABD kültürünü yakından takip etmesini sağlayarak uyum göstermesinin yolunu açmıştır. Göçün iki ülke ilişkilerine getirmiş olduğu bu olumlu getiriler, Filipinler ve Çin arasında Spratly adaları üzerindeki ihtilaflarla desteklenerek Filipinler'in Çin'den ziyade daha çok ABD ile yakınlık kurmasına neden olmuştur. Uluslararası göç, Myanmar ve Filipinler ile beraber Asya-Pasifik'te Çin-ABD rekabetinde önemli rol oynama kapasitesine sahip olan Japonya üzerinde de etki sahibidir. Çin'e karşı alternatif bir güç konumunda olan Japonya'nın uluslararası göçe karşı olan olumsuz tutumları, bölgedeki etkinliğini attırmak için uyguladığı politikaları olumsuz etkilemektedir. Ayrıca bölgede Japon askerî imajına yönelik geçmişten gelen olumsuz algıdan dolayı ehemmiyet arz eden ekonomik ve yumuşak güç araçları üzerindeki bu olumsuzluk, Japonya'nın etkinliğini sınırlandırmaktadır. Japonya'nın başta küresel ekonomi olmak üzere ABD'nin hegemonik varlığıyla ilişkili olması ve bölgede Çin karşısındaki gerilemesi ABD'nin konumunu dolaylı yönde etkilemektedir.

KAYNAKÇA

- Alidio, K. (1999). When I Get Home, I Want to Forget: Memory and Amnesia in the Occupied Philippines, 1901-1904. *Social Text*, sayı 59, 105-122.
- Blunden, C. ve Elvin, M. (1989). *Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi: Çin*, (Çev. S. Esenbel ve L. Köker), cilt 7, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Boswell, W. E. (2016). Myanmar in the Balance. *The Army War College Review*, cilt 2, sayı 2, 14-24.

- Brecher, M., James P. ve Wilkenfeld J. (1990). Polarity and Stability: New Concepts, Indicators and Evidence. *International Interactions: Empirical and Theoretical Research in International Relations*, cilt. 16, sayı 1, 49-80.
- Brecher, M., Potter, P. B. K. ve Durocher, A.-M. (2008). *International Political Earthquakes*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Bukh, A. (2014). Revisiting Japan's Cultural Diplomacy: A Critique of the Agent-Level Approach to Japan's Soft Power. *Asian Perspective*, cilt 38, sayı 3, 461-485.
- Callahan, W. A. (2008) Chinese Visions of World Order: Post-Hegemonic or a New Hegemony?. *International Studies Review*, cilt 10, sayı 4, 749-761.
- Carrozza, M. C. (2018) The Robot and Us: An Antidisciplinary Perspective on the Scientific and Social Impacts of Robotics. *Biosystems & Biorobotics*, cilt 20, 1-77.
- Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, (çev. B. U. Bal ve İ. Akbulut), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Chang, W.-C. (2014). *Beyond Borders: Stories of Yunnanese Chinese Migrants of Burma*, (1. bs.), Ithaca: Cornell University Press.
- Cho, Y. N. ve Jeong, J. H. (2008). China's Soft Power: Discussions, Resources, and Prospects. *Asian Survey*, cilt 48, sayı 3, 453-472.
- Cohen, J. H. ve Sirkeci, İ. (2011). *Cultures of Migration: the Global Nature of Contemporary Mobility*, (1. bs.), Austin: University of Texas Press.
- De Keersmaeker, G. (2017). *Polarity, Balance of Power and International Relations Theory: Post-Cold War and the 19th Century Compared*. Gewerbestrasse: Springer Nature. DOI 10.1007/978-3-319-42652-5
https://books.google.com.tr/books?id=Y_eoDQAAQBAJ&pg=PR5&lpg=PR5&dq=DOI+10.1007/978-3-319-42652-5&source=bl&ots=t6jkCLXvQ2&sig=ACfU3U2eSoodo0eiC8ashtqeQt-pSfAdCA&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwiX-fizO3oAhUnwcQBHQvFBegQ6AEwAnoECAsQLw#v=onepage&q=DOI%2010.1007%2F978-3-319-42652-5&f=false [19.01.2021].
- Er, L. P. (2016). Myanmar: Japan's 'Last Frontier' in Asia?. *Asian Survey*, cilt 56, sayı 3, 512-31.

- Fravel, M. T. (2017). Threading the Needle: The South China Sea Disputes and U.S.-China Relations, R. S. Ross ve Ø. Tunsjø (ed.), *Strategic Adjustment and the Rise of China: Power and Politics in East Asia*, (1. bs.), Ithaca: Cornell University Press, 233-260.
- Gray, K. ve Murphy, C. N. (2013). Introduction: Rising Powers and the Future of Global Governance. *Third World Quarterly*, cilt 34, sayı 2, 183-193.
- Gupta, A. K. (2013). Soft Power of the United States, China, and India: A Comparative Analysis. *Indian Journal of Asian Affairs*, cilt 26, sayı 1/2, 37-57.
- Herr, R. (2019). *Chinese Influence in the Pacific Islands: The Yin and Yang of Soft Power*, Social Report, Australian Strategic Policy Institute, 15-20.
- Hiro, D. (2010). *After Empire: the Birth of a Multipolar World*. New York: Nation Books.
- Huntington, S. P. (1999). The Lonely Superpower. *Foreign Affairs*, cilt 78, sayı 2, 35-49.
- IOM. (2019). *The World Migration Report 2020*. Geneva. <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2020> Erişim Tarihi: 09.04.2021.
- Kaplan, M. A. (1957). Balance of Power, Bipolarity and Other Models of International Systems. *The American Political Science Review*, cilt 51, sayı 3, 684-695.
- Kennedy, P. (2017). *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri: 16. Yüzyıldan Günümüze Ekonomik Değişim ve Askeri Çatışmalar*, (çev. B. Karanakçı), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Khanna, P. (2011). *Dünya Nasıl Yönetilmeli: İstikrarsız Dönemde Yeni Diplomasi*, (çev. M. Akcanbaş), İstanbul: Destek Yayınevi.
- Kissinger, H. (2002). *Amerika'nın Dış Politikaya İhtiyacı Var Mı?*, (çev. T. Evyapan), Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim.
- Krauthammer, C. (1990-1991). The Unipolar Moment. *Foreign Affairs*, cilt 70, sayı 1, 23-33.
- Lambino, J. X. (2015). Political-Security, Economy, and Culture within the Dynamics of Geopolitics and Migration: On Philippine Territory and the Filipino People. *Kyoto University: Research Project Center Graduate School of Economics*, sayı E-15-004, 1-39.
- Liu-Farrer, G. (2009). Educationally Channeled International Labor Mobility: Contemporary Student Migration from China to Japan. *International Migration Review*, cilt 43, sayı 1, 178-204.

- Maca, M. (2017). American Colonial Education Policy and Filipino Labour Migration to the US (1900–1935). *Asia Pacific Journal of Education*, cilt 37, sayı 3, 310-328.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. ve Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, cilt 19, sayı 3, 431-466.
- Memişoğlu, F. ve Yiğit, C. (2019). Uluslararası Göç ve Kalkınma: Teori ve Güncel Meseleler. *Yıldız Social Science Review*, cilt 5, sayı 1, 39-62.
- Mori, H. (1997). *Immigration Policy and Foreign Workers in Japan*, (1. bs), London: Macmillan Press.
- Norrlof, C. ve Wohlforth, W. C. (2019). Raison de l'Hégémonie (The Hegemon's Interest): Theory of the Costs and Benefits of Hegemony. *Security Studies*, cilt 28, sayı 3, 422-450.
- Nye, J. S. (2017a). *Amerikan Yüzyılı Bitti Mi?*, (çev. B. Beşgül), İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.
- _____. (2017b). *Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Araçları*, (2. bs), Ankara: BB101.
- Obligacion, F. R. ve Obligacion-Arboleda, J. (1994). The Filipino Immigration Story: A Selective Literature Review. *International Review of Modern Sociology*, cilt 24, sayı 2, 49-66.
- Panda, R. (2010). A Case of Japan. *India International Centre Quarterly*, cilt 37, sayı 2, 144-154.
- Peng, N. (2019). Budding Indo-Myanmar Relations: Rising but Limited Challenges for China. *Asian Affairs*, cilt 1, sayı 4, 588-601.
- Pillsbury, M. (2000). *China Debates the Future Security Environment*, (1. bs.), Washington, D. C.: National Defense University Press.
- Russett, B. (1985). The Mysterious Case of Vanishing Hegemony; or, Is Mark Twain Really Dead?. *International Organization*, cilt 39, sayı D2, 207-231.
- Scharrenberg, P. (1929). The Philippine Problem: Attitude of American Labor Toward Filipino Immigration and Philippine Independence. *Pacific Affairs*, cilt 2, sayı 2, 49-54.

- Schultz, D (2015). The Crisis of Public Administration Theory in a Postglobal World, D. C. Menzel ve H. L. White (ed.), *The State of Public Administration: Issues, Challenges, and Opportunities*. Newyork: Routledge, 453-463.
- Schweller, R. L. ve Pu, X. (2011). After Unipolarity: China's Visions of International Order in an Era of U.S. Decline. *International Security*, cilt 36, sayı 1, 41-72.
- Shannon, S. ve Farrelly, N. (2014). Ethnic Chinese in the Midst of Myanmar's Transition. *The Institute of Southeast Asian Studies*, 1-10.
- Shen, W. (2008). Chinese Student Migration in Europe: A Migration That Nobody Objects To?, H. Kolb, H. Egbert (ed.), *Migrants and Markets: Perspectives from Economics and the Other Social Sciences*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 147-167.
- Sheetz, M. S. ve Mastanduno, M. (1997-1998). Debating the Unipolar Moment. *International Security*, cilt 22, sayı 3, 168-174.
- Sohrabi, H. (2019). A Durkheimian Critique of Contemporary Multiculturalism". *Ethnic and Racial Studies*, cilt 42, sayı 8, 1283-1304.
- Su, X. (2016). Repositioning Yunnan: Security and China's Geoeconomic Engagement with Myanmar. *Area Development and Policy*, cilt 0, sayı 0, 1-17. DOI:10.1080/23792949.2016.1197780.
- Sun, Y. (2014). *Myanmar in US-China Relations*. Rapor Stimson Center, 1-16. www.jstor.org/stable/resrep10802 Erişim Tarihi 22.01.2021.
- Suleiman, K. A. (2012). *The International Crisis and the International System: A Study on the Interplay between the Management of International Strategic Crises and the Structure of the International System*. Rapor, Arab Center for Research & Policy Studies, 1-29.
- Talmon, S. A. G. (2014). The South China Sea Arbitration: Is There a Case to Answer?, S. Talmon ve B. B. Jia (ed.), *The South China Sea Arbitration: A Chinese Perspective*. (1. bs.), Oxford: Hart Publishing, 15-79.
- Tammen, R. L. (2006). The Impact of Asia on World Politics: China and India Options for the United States. *International Studies*, cilt 8, sayı 4, 563-580.
- The World Bank. (2019). *Data: GDP (current US\$)*. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>. Erişim Tarihi: 14.01.2021.
- Theoharides, C. (2018). The Unintended Consequences of Migration Policy on Origin-Country Labor Market Decisions. *Journal of Development Economics*, 1-64. Doi: 10.1016/j.jdeveco.2018.07.012.

- Thiesmeyer, L. (2010). *Informal and Illegal Movement in the Upper Greater Mekong Subregion: Costs and Benefits of Informal Networks for Goods and People*. Bangkok: L’Institut de Recherche sur l’Asie du Sud-Est Contemporaine (IRASEC). Doi :10.4000/books.irasec.1094
- Thunø, M. ve Pieke, F. N. (2005). Institutionalizing Recent Rural Emigration from China to Europe: New Transnational Villages in Fujian. *The International Migration Review*, cilt 39, sayı 2, 485-514.
- Tingyang, Z. (2009). A Political World Philosophy in terms of All-under-heaven (Tian-xia). *Diogenes 221*, cilt 56, sayı 1, 5-18.
- United Nations: DESA, (2019a). *International Migrant Stock: by Destination and Origin*. <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates19.asp> Erişim Tarihi: 08.04.2021.
- _____. (2019b). *International Migrants Numbered 272 Million in 2019, Continuing an Upward Trend in All Major World Regions*. Rapor. <https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrants-numbered-272-million-2019-continuing-upward-trend-all-major-world> Erişim Tarihi: 09.04.2021.
- Wallerstein, I. (2011). *The Modern World-system I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. Berkeley: The Regents of the University of California.
- _____. (1984). *The Politics of the World-Economy: The States, the Movements, and the Civilizations*. (1. bs.), Cambridge: Maison des Sciences de l’Homme and Cambridge University Press.
- Walt, S. M. (2009). Alliances in a Unipolar World. *World Politics*, cilt 61, sayı 1, 86-120.
- Waltz, K. N. (1964). The Stability of a Bipolar World. *Daedalus*, cilt 93, sayı 3, 881-909.
- _____. (1997). Evaluating Theories. *The American Political Science Review*, cilt 91, sayı 4, 913-917.
- Wohlforth, W. C. (1999). The Stability of a Unipolar World. *International Security*, cilt 24, sayı 1, 5-41.
- Woodley, D. (2015). *Globalization and Capitalist Geopolitics: Sovereignty and State Power in a Multipolar World*, (1. bs.), New York: Routledge.

Yu-Jose, L. N. (2001). Building Cultural Bridges: The Philippines and Japan in the 1930s. *Philippine Studies*, cilt 49, sayı 3, 399-416.

Zarsky, L. (1993). From Junior Partner To ...?: Japan in the World Economy, E. Gerald, G. Julie ve N. Jessica (ed.), *In Creating a New World Economy: Forces of Change and Plans for Action*. Temple University Press, 258-273.

Zhao, S. ve Qi, X. (2016). Hedging and Geostrategic Balance of East Asian Countries toward China. *Journal of Contemporary China*, cilt 25, sayı 100, 1-15.